

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 210 | שנה ד' | פרשת קרח | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

שניהם א"א להחליף אבל מ"מ מה הדמיון להבדלה זו יותר מדברים אחרים שא"א לשנות את מהותם?

וי"ל שהי' אפשר לומר דכיון דלפני חטא העגל העבודה היתה בבכורות, ורק אח"כ החליפום א"כ זה לא דבר הקבוע בבריאה וכמו שהחליפו את הכהנים בבכורות כך יהא שייך לעשות אחרים במקומם, וזה אמר להם משה דאי"ז כה אלא דאע"פ שנתכנהו רק עכשיו מ"מ זה דבר הטבוע בבריאה, וכמו בריאת ערב ובקר שהוא מעת בריאת העולם א"א לשנותו וזה הדמיון של הבדלה זו להבדלת ערב ובקר שטבוע בבריאה.

נראה דבזה חידש משה רבנו שלא לחשוב כי מעלות רוחניות שהאדם רוכש לו, הם לא נעשים חלק ממהותו רק כאילו מתוסף בו משהו אבל זה לא משום ישותו, ועל זה בא משה ואמר כי בחינת הרוחניות שרכש אהרן להיות כהן זה בחינת בקר דהיינו שזה מציאות ממש ולא ישתנה.

הזכות של קרח

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם וגו'. (קרח טו, טז) וברש"י (ד"ה אל תפן) פ"י דלפי פשוטו קאי על הקטורת שקרח ועדתו יקריבו לפניך מחר, ועל זה התפלל משה אל תפן אליהם. ע"כ.

ובליל שב"ק פר' קרח תשס"ה שאלתי את רבינו מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א, מדוע היה צריך משה להתפלל על זה, הרי קרח ועדתו היו רשעים, כמבואר ברש"י לעיל שם (טו, טז) וא"כ פשיטא שלא תתקבל הקטורת שלהם.

והשיב מרן שליט"א: משה רבינו חשש שיש לקרח ועדתו איזו זכות שתעמוד להם, ושאלתיו מהי הזכות שממנה חשש משה, והשיב: משה רבינו לא ידע על זכות מסוימת שיש להם, אבל הוא חשש שיש להם איזו זכות שתועיל להם, ולכך התפלל. עכ"ד. (מרשימות הרב אי"ש פרידליס שליט"א) [א.ה. נראה לבאר דברי רבינו שליט"א דהנה משה רבינו היה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה כדכתיב לעיל, ולכן חשש שיש להם איזו זכות].

חמורו של משה רבינו

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי וגו'. (קרח טו, טז) וברש"י (ד"ה לא חמור) פ"י אפילו כשהלכתי ממדין למצרים, והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור, והיה לי ליטול אותו החמור משלהם, לא נטלתי אלא משלי. ע"כ.

ובליל שב"ק פר' קרח תשס"ו שאלתי את רבינו מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א דקשה מהא דבפ' שמות (ד, ט) כתיב ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכבם על החמור וגו' ופי' רש"י (ד"ה על החמור) חמור המיוחד, הוא החמור שחשב אברהם לעקידת יצחק, והוא שעתידי מלך המשיח להגלות עליו. ע"כ.

ונמצא לכאן דאין זה חמור של משה רבינו אלא של אברהם אבינו, וא"כ מדוע אמר משה דלא נטלתי אלא משלי. והשיב מרן שליט"א: אברהם אבינו כבר לא חי, וא"כ אין זה נקרא שהוא נטל משל אברהם, ושאלתיו האם החמור שייך למשה רבינו מדין ירושה, ונשאר בצ"ע. (מרשימות הרב אי"ש פרידליס שליט"א)

נתרם ע"י הרב יוסף רדונסקי שליט"א להצלחה בכל עניניו ברו"ג

לקחת כבוד

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן (קרח טו, א)

אחד ממקורביו הציע לפני רבנו שליט"א את הווארט מאחד מגדולי האדמו"רים ז"ל כי הטעות של קרח היתה המילה הראשונה של הפרשה ויקח קורח כי כבוד לא שייך לקחת בכח אין כזה דבר! כבוד אחרים צריכים לתת. ורבנו נהנה מכך מאד.

אך נאנח רבנו שליט"א ואמר אין אדם בעולם שלא רוצה כבוד, רק שהיו חסידים מופלגים כמו אותו חסיד שהזכיר הרמב"ם בפירוש המשניות לאבות.. על המשנה (פ"ד מ"א) מאד הוי שפל רוח, אך כמותו היה אחד בלבד.

עוד שח רבנו יש לנו ביקורת על אותם כהנים גדולים בימי בית שני, שלמען כבוד ויקר של כהן גדול ועבודת יום כיפור מתו, אך גם בני אדם כמותנו ושעמנו מפסידים כל כך הרבה מנוחת הנפש ושלוה בשביל הכבוד, ואף הורגים את עצמם מחמת הכבוד. (מאחורי הפרגוד)

לנצל את הכוחות הטובה

שם. פרש"י לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה וכו' נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת. והנה מה שקרח נקרא "נחלק" כיון דבאופן רגיל הוא ה' צריך להיות עם כולם והוציא את עצמו להיות נחלק, ואע"פ שרש"י להלן פסוק י"ט כתב שכל העדה השתתפו עמו, מ"מ הכל ה' בסיתו שהוא התחיל להתחלק מן העדה ואח"כ נמשכו כולם אחריו, ומשו"ה כתוב ויקח בלשון יחיד כיון שהוא התחיל וגרם את הדבר.

הנה מה שנותנים לאדם יותר כחות, הוא צריך לנצל אותם לעבוד את ה', ואיך האדם יכול להיות כפוי טובה שמנצל כוחותיו נגדו. והנה קרח כיון שהי' גדול כ"כ שהי' יכול לפתות ר"ג ראשי סנהדראות ניצל כוחותיו לצד המידות הרעות, וזה מגודל מדותיו כמבואר בספר תומר דבורה (פ"א) שנותן לאדם שימרה נגד ה' בכחות שהקב"ה נותן לו, ובעצם כל אחד מאתנו יכול לראות על עצמו שלוקח כחות שנותנים לו מן השמים ולא מנצל אותם לטוב.

המעלות נהפכות להיות חלק ממנו

וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו (קרח טו, ו)

פרש"י: ומדרשו בקר א"ל משה גבולות חלק הקב"ה בעולמו יכולים אתם להפוך בקר לערב, כן תוכלו לבטל את זו שנא' ויהי ערב ויהי בקר ויבדל כך ויבדל אהרן להקדישו.

וצ"ב דאם טענתם היתה שמשה בדה את הכל מעצמו א"כ מה השיב להם שהקב"ה הבדיל את אהרן הרי על זה גופא הם מערערים?

והנה לשון הבדלה מורה שזה דבר מיוחד ובריאה מיוחדת, ואיתא בפסחים (קד א) שמזכירים בהבדלה המבדיל בין כהנים ללוים וישראלים ואם זה לא הי' בריאה מיוחדת לא היו מזכירים דבר זה בהבדלה.

וצ"ב מה הדמיון בין הבדלת אהרן להבדלת ערב ובקר דאע"פ שאת

ויקה קרה ופרש"י 'מה עשה, עמד וכנס מאתים חמישים ראשי סנהדראות, רובן משבט ראובן שכיניו, והם עדה קריאי מועד, ולהלן הוא אומר (במדבר א. טז) אלה קרואי העדה, והלבישן טליתות שכולן תכלת. באו ועמדו לפני משה. אמרו לו טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה. אמר להם חייבת. התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה. והנה רבנו שליט"א אמר כמה פעמים את דעתו: **שעיקר המפריע בעליה הרוחניות של האדם זה הליצנות** וע"כ כינסנו כאן כמה וענינים בדבר זה ממרן רבנו שליט"א. (וראה בגליון 200 ערך ליצנות מה שהבאנו עוד בזה)

מכתב רבנו

שלו' וכל טוב לך, אשר שאלת הדרך לעלות בתורה ויראת שמים בימי הבחורות: הנה בעצם ידוע לכל כי עיקר העליה היא בהתמדת ושקידת הלימוד בתורה, וכל הדברים האלה יודעים ומפורסמים, גם ראשי הישיבות והמנהלים הרוחניים מדברים ומעוררים תמיד על הדרכים להגיע לעליה, וגם יודעים ומודיעים הדברים המפסידים את הצעיר לעלות וכמעט אין מה להוסיף.

אמנם פרט אחד רצוני להעירך, אשר אף שמדברים מזה ויודעים זה, מ"מ לא מעריכים זה מספיק, ולדאבוניו זה כמעט הגורם העיקרי המפריע להיות בר מעלה, והיינו כידוע שבטבע האדם רוצה להיות לו מקום מכובד בכל מקום ומצב שנמצא, ולדאבוניו רואים שמי שיש לו כח ליצנות, הן להתלוצץ מחבירו אשר אינו כל כך מחונן בכשרון לעשות ליצנות, והן סתם לעשות בדיחות, הוא נחשב מהמכובדים בחברה, וזה א' הסיבות ההורסות גם את האנשים המבוגרים כבר וגם את הצעירים, כי מצד אחד שואף לעליה אבל למעשה עושה כל המאמצים למצוא חן בעיני חבריו ע"י שמתלוצץ, ומשתדל בכל מרצו למצוא מקום מכובד ע"י שמשקיע כשרונותיו בליצנות ובדיחות כי בלי זה מרגיש עצמו נחות דרגא ואין לתאר גודל ההפסד שיש בזה.

ולדעתי זה מהמפסידים העיקריים הן בתורה הן ביראת שמים, ואשרי מי שיוכל להתרום מזה ולא ישגיח על מה שהרוח הזה שולט בין החברים, ויתבונן שכל זה הוא דמיון חולף אין בו ממש, מלבד האיסור החמור שיש בזה הוא כולו הבל, ולא נשאר לאדם כלום בזה, וחופץ מזה יחשוב ממה שיגיעהו חרפה ובושה עולמית בחיים הנצחיים ועונשים החמורים התלויים בזה. וצריך לברוח מזה יותר מלברוח מן האש, וישים אל ה' ואל תורתו מבטו. וגם ההרגל הזה מפריע לו בשעת תפילה, כי קשה שבשעת תפילה ירגיש שעומד ומדבר לפני הקב"ה בזמן שכל היום הוא בסתירה לזה.

ובאמת בשעת תפילה צריך לבקש רחמים שלא יכשל בזה. גם להתעורר להלחם נגד ההרגל הזה, ויחשוב שעומד לפני הקב"ה ויתחזק ברצונו למלא תפקידו בעולם החולף, ולא יגיעהו חרפה ובושה על אבדן שנותיו, וההתבוננות הזאת תביאה לדרגות גדולות מאד ובעליה גדולה בתורה ויראת שמים. מנאי הרוצה אושרך האמיתי. (קובץ אגרות אגרת י"ח)

דברי חיזוק לבני תורה בענין ליצנות

ידוע שכתוב בתורה שלפני מתן תורה ובשעת מתן תורה הי' קולות וברקים וקול שופר חזק מאד. ולכאורה למה הוצרכו לכל זה, הרי כלל ישראל התכוננו למתן תורה, ובודאי שהיו מאד רציניים, כי האיך אפשר להתכונן עם ליצנות?

וכתוב ג"כ ויחן שם ישראל נגד ההר, ואומרים חז"ל שהי' כאיש אחד בלב אחד, ושאר החניות לא הי' כ"כ בשלום, בלי מחלוקת, וכמו שרגיל שאנשים לא תמיד משתווים, זה רוצה את זה וזה רוצה את זה, זה רוצה שיהי' כך וזה רוצה שיהי' כך, וכאן כתוב ויחן ישראל נגד ההר, ואומרים חז"ל שכולם הי' בודעה אחת, כולם הי' בשלום כהשקט ושלוה, וזה הי' דבר מאד רצוי, וכדי לקבל את התורה הי' צריך להיות את כל התנאים האלה.

ואחרי שכבר היה את כל ההכנות האלה, היה ג"כ קולות וברקים וקול שופר חזק מאד, והקב"ה עשה את זה כדי להכניס בהם פחד ויראה, אבל לכאו'

מה זה הי' חסר, האם הי' חסר להם יראת שמים? ח"ו, הרי הם התכוננו וידעו שהולכים לקראת דבר גדול מאד, ואמרו נעשה ונשמע שזה מראה שהם הבינו מאד את הענין הגדול והחשוב, של מתן תורה, של קבלת התורה, עד כדי כך שחז"ל אומרים שהקב"ה אמר מי גילה רו זה לבני, מי גילה להם את הסוד הזה, לדעת לומר נעשה ונשמע, מה שכתוב שמלאכים אומרים ככה, כי להשיג שכן אדם יבין דבר כזה כמו מלאכים, הרי זה נורא? ואי אפשר להבין את זה, ועכ"פ הם היו דרוכים ומוכנים למתן תורה.

ואעפ"כ הי' צריך קולות וברקים כדי שיהיו יותר רציניים, ומסתמא גם אז הי' צורך בזה, אבל העיקר לומדים מזה לדורות, שבכל הדורות צריך לדעת, כי בכדי להיות בן תורה, צריך להיות עם רצינות, והיות שבדרך כלל יש לבן אדם נטי' קצת להתלוצץ, ולא להיות כ"כ רציני, לכן למרות שכבר התכוננו והתכוננו, זה עדיין לא מספיק, וצריך להיות קולות וברקים, כדי שירגישו פחד מפני הקב"ה, ומפני המעמד של מתן תורה, ולא מספיק ההתכוננות.

ועד כמה שצריך לדעת דבר זה, ובעיקר בימי הנעורים, שהם השנים שקובעים את האדם על כל החיים שלו, כי בדרך כלל אם בימי נעוריו הוא מתייצב על דרך טוב, הוא יכול להמשיך ולגדול להיות צדיק גדול ותלמיד חכם גדול, כך שהוא עצמו יהנה ויהי' מאושר, והקב"ה ישמח בו, אבל חלילה וחס אם הוא מתייצב על דרך לא טוב רח"ל, מי יודע מה שיכול לצאת ממנו, ואדם כזה הוא לא מאושר, הוא עסוק בעניני עולם הזה, בכל תאוות עוה"ז, ואמנם הם דברים שנראה שנהנים מהם, אבל זה טעות, אלא מה שיעסוק יותר בתאוות עוה"ז הוא לא יהי' מאושר, רק אומלל! והחיים שלו הם לא חיים! וכל מה שיוסיף באהבת תורה ויראת שמים הוא יהי' המאושר.

וגם בימינו יש "קולות וברקים" הם כל מיני צרות משונות שיש לדאבונינו, מיני מיתות משונות בקיצור ימים רח"ל, וכל מיני מחלות נוראות ה' ישמרנו, וכל זה הוא בכלל קולות וברקים, מה שהקב"ה עושה כדי להכניע הלבבות ליראת ה' ותשובה, רק שאנשים לא מזדעזעים...

ולכל אחד יש מספיק מה לתקן, לא צריך לחפש כ"כ הרבה, וכל לב יודע מרת נפשו מה שצריך ע"ז תשובה, ורק להתעורר ולהתחזק מהקולות וברקים.

ה' עשה נס מופלא למנוע הפרעה

במטרת הפצת האמונה

(אילת השחר פר' תולדות כה, יט) "אברהם הוליד את יצחק" פרש"י לפי שהיו ליצני הדור אומרים, מאבימלך נתעברה שרה (אנשים אלו היו ראויים להיקראות בשם שקרנים או מוציא שם רע. עיין בית הלוי א.ה. שהיה ראוי לקרותם רשעי הדור), שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם, ולא נתעברה הימנו. מה עשה הקב"ה, צר קלסתר פניו של יצחק, דומה לאברהם, והעידו הכל, אברהם הוליד את יצחק.

בגמ' ב"מ דף פז. כתבו, שאמרו: הבאנו אסופי מהשוק. ובתחילה נעשה נס ששרה הניקה כל התינוקות שהביאו למשתה. ועדיין היו מרנגים. מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק, ונדמה לאברהם. וזה חידוש שהקב"ה עשה דברים מיוחדים למנוע דברי הליצנים. וזה לא היה סתם לסתום פיות הליצנים, אלא למנוע הוצאת שם רע על יצחק.

ויש לומר הטעם, כיון שאברהם הפיץ את האמונה בעולם, ובמה שקרה אתו נס ונתפרסם, עזר להפיץ

את האמונה. והנס המופלא הזה נועד כדי למנוע הפרעה בהפצת האמונה. לכן הוצרך להראות לכל, שבאמת קרה נסים לו ולשרה.

והעירו, גם כלאב בנו של דוד נקרא כשם אביו, מפני ליצני הדור שאמרו מ'נבל' היתה אביגיל מעוברת. ויתכן, כי שם היו 'דמיון' לאביו, וכאן היה נראה 'ממש' כאביו, כמתבאר בגמ' ב"מ פז.

בעת מחלוקת, מערכת הבריאה נפרדת מ'שלימות' ל'פורענות'

(אילת השחר פר' קרח טז, לה) ואש יצאה מאת ה'. הנה, כל מה שבעולם זה מאת ה', ומה המיוחד כאן? (העמק דבר: האש יצאה מקודש הקדשים. היכן יש שם אש?) ועל האש המיוחדת הזו, לא כתוב שהיא בריאה מיוחדת. כפי שכתוב בגמ' פסחים נד. אבות ה', ו. על דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות. כמו פתיחת פי הארץ לבלוע את בלעם.

וי"ל, כי אש ומים זהו בריאה מנוגדת. ובעת בריאת השמים, לתועלת הנבראים, הם עשו שלום ביניהם. וכשחטאו, אז השמים, שם האש המצויה שורפת, נהפכה לתועלת ל'פורענות'.

אנחנו לא יודעים דרכי הנהגת ה', מדוע הענישם במיוחד בזה העונש. אמנם יש לפרש בדרך זה.

תורת המצוות נתגלו כדי להתעלות

הנה מצות ציצית גדולה מאד, ושקולה כנגד כל המצוות (נדרים כה). והנה כל העוסק בתורת חטאת, כאילו הקריב חטאת גמ' מנחות דף קי.

וי"ל היסוד הוא, כל העוסק בדיני המצוה כאילו קיים המצוה. וא"כ, בלימוד דיני ציצית, יש ענינים נשגבים ועילוי לעוסק בה.

והנה רש"י לעיל פסוק א' הביא שכל מאתים וחמשים ראשי סנהדראות שאלו את משה בענין טלית שכולה תכלת, האם צריכה ציצית. וענה להם, שצריכה. והם החלו לשחק עליו, אפשר טלית של מין א', חוט א' פטורה. זו, טלית שכולה תכלת, לא תפטור את עצמה.

אם נתבונן זו טפשות. והאיך נשאלה שאלה כזו בידי מאתים וחמשים תלמידי חכמים? וגם לאחר תשובת משה, שחקו ממנו. והיה צריך להיות שעל ידי גודל הענין שבלמוד ושאלתם את משה רבנו במצות ציצית שקיימו עתה בעסקם בה, היו הם מתעלים יותר ויותר. וזה לא היה, למה?

המחלוקת מעקמת השכל וכאשר מתלוצצים

מעילוי המצוות נהפך העילוי שבבריאה ל'פורענות' כי לאחר שנתפסו למחלוקת, נתעקם שכלם. ובכל מה שהשיב להם משה דברי אלוקים חיים בביאור מצות ציצית, דברים פשוטים ביותר, היה נראה בעיניהם שחוק, ולכן לא היה להם בזה התעלות, ושייכות לכל מי שעוסק בתורת המצוה.

ונענשו במידה כנגד מידה. לא רק בענין המחלוקת שאליה נתפסו, אלא גם בהמשך התעסקותם בענין התורה של מצות ציצית ששחקו ממנה.

וכן, אותו הדבר שצריך להיות לתועלת הנבראים, האש' של השמים שאינה אש רעה כאמור (איכה ג. לה): מפני עילוי לא תצא הרעות והטוב. וכבר עשתה 'שלוש' עם המים, תיעשה להם ל'פורענות'.

וכמו כן היתה עונש המידה כנגד מידה להם, אם ממצות ציצית והעסק בה, צריך להשיג השגה של: וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'. הם עשו מזה ליצנות, גם ענשם יהא כך, ולא יקבלו חסד ה' שהותקנה הבריאה בעשיית שלום אש מים, לכן אצלם השמים נהפך לאש. [נלקט ע"י הרה"ג ר"צ רינהולד שליט"א]

סגירת ופתיחת ברוז האם נחשבת נטילה
הפוחת ברוז של דוד מה שיוצא בפעם הראשונה נחשב לכחו וגם אם אין בזה רביעית יסגור ויפתח עוד פעם ומצטרפים הנטילות כל זמן שלא נתייבש עכ"פ, אך זה שייך רק בברזא שבכלי אבל ברוז הקבוע בכותל אינו כלי ולא מהני. [א"ה וראה הליכות שלמה תפלה עמוד רמ"ט שהגרש"ז ס"ל שמתבטל כלי בכל גוונא עיי"ש]

נגיעה במקום רטוב

החזו"א והגר"י זצ"ל נזהרו מאד שלא לגעת במשך כל הסעודה במקום רטוב שנגע בו משהו אחר, וכן אחרי שגמר נטילה עם שפשוף וניגוב בכל זאת המדקדקין הקפידו שלא יגע בהן אחר עם ידיים רטובות אפי' עם טיפת מים.

והגר"י היה נזהר בזה שלא לגעת באמצע הסעודה ביד רטובה [ולא רצה לתת יד לאחרים באמצע שאכל].

והראו שבמשנה ברורה לא כתוב כך: ראה סי' קס"ב ס"ק נ"ו דכל מה שצריך לזוהר שלא ליגע למעלה ממקום שהגיעו המים הוא רק בעוד ידיו לחות אבל אחר שנגב ידו א"צ לזוהר בזה כלל, ואף אם נתלחחו אח"כ לית לן בה כיון שכבר טיהר ידיו ונגבו, עכ"ה.

נגיעה בספל רטוב ובמגבת

הרבה פעמים דופני הספל מבחוץ רטובים קצת, ואם נוגע בהם אחר הנטילה נטמאו ידיו וצריך לנגבן ולחזור וליטול, וכן מגבת חדשה לפני כיבוס המים לא נספגים בה כ"כ, ואם ניגב בה ידיו קודם הנטילה כשחוזר ונוגע במגבת אחר הנטילה הרי נוגע בחלוחית של מים טמאים רק אפשר שאין בזה טופח ע"מ להטפוח.

ואמר רבנו בעשור: לאחורונה יש לי מגבת חדשה כשאני מנגב את הידים אני מרגיש שהיא רטובה, פעם המגבות היו מ... (אולי אמר כותנה) היום הכל סינטטי, איני יודע אם טופח ע"מ להטפוח אבל רטובה. [דיברו שאחרי כביסה זה אולי יהיה יותר טוב]. וע"כ יש לדון שצריך לזוהר שאחרי שנוטל ידים לא יטמא את ידיו שוב ברטיבות שבמגבת.

נטל ידיו לתפילה האם צריך ברכה כשנוטל ידיו לאכילה

יש לעיין כשבא מבית הכנסת ובא לאכול מיד, וכגון בליל שב"ק הרי יודע ששמר את ידיו ואין בהם שום טומאה והיאך יברך על נטילת ידים כשנוטל ידיו לסעודה, והנה בנו של החפץ חיים מביא שהחפץ חיים לא היה נוטל ידיו לתפילה כשהיה קם מהלימוד כי אמר שיודע ששמר ידיו, ולכאורה הוא הדין כשבא ליטול את ידיו לסעודה היאך יכול לברך וצ"ע. [א"ה וראה הליכות שלמה שכן נו"ג הגרש"ז במי שנטל ידיו למנחה בשבת ומיד אוכל סעודה שלישית שם איך יכול לברך הרי זה עתה נטל ידיו לתפילה].

ברך המוציא וזוכר שלא נטל ידיו

יש לעיין אם בירך המוציא ועדיין לא אכל וזוכר שלא נטל ידיו אם מותר לו לכתחילה ליטול ידים ולברך על נטילת ידים?

והיה נראה דכיון דלכתחילה אסור להפסיק בין ברכה לאכילת המוציא צריך לאכול פחות מכזית, ואח"כ ליטול ידים ולברך לפני הניגוב על נטילת ידים כיון דמבואר במ"ב סקנ"ח סק"י דרוב הפוסקים ס"ל דעל פחות מכזית אין צריך כלל נטילה.

שו"ר דבשערי תשובה סימן קס"ז [אות י"ג] לענין אם נודע שהמים פסולין כתב לעשות כן לאכול פחות מכזית, אלא דצ"ע דאפשר דכיון דדעתו לאכול עוד אז אפילו את הפחות מכזית אסור לו לאכול בלי נטילת ידים, וא"כ אפשר דעדיף שיטול ידיו ויברך על נטילת ידים לפני הניגוב ואח"כ יאכל המוציא וצ"ע לדינא [ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה].

נשפכו מים על ידיו האם נחשב נטילה

אם אחד פתח חלון והיה מונח חבית מאחוריו ונפלה החבית ונשפכו מים על ידיו, יש לעיין אי חשיב נתינה בכוונה והדבר תלוי איזה כוונה צריך שאם צריך כוונה לשפיקה הרי לא התכוון לכה, אבל אם צריך רק שהפעולה תעשה בכוונה הרי הייתה כוונה לפעולה ורק אם עבר באיזה מקום ונפלה חבית מעצמה אין זה כוונה וי"ל.

הנהגות רבנו בנט"י

רבנו מקפיד לא ליטול ידיו במים חמים ע"פ רש"י חולין ק"ה ב' הובא במשנ"ב סימן ק"ס סקכ"ו.

*

רבנו שליט"א מדקדק מאוד בנט"י קודם להרטיב מעט ידיו ומשפשפם ומנגבם היטב [והוא ע"פ מנהג החזו"א] ונוטל ב"פ על כל יד בפנ"ע, ומנענע היד שיתפשטו המים ומקפיד להגביה הידים שלא יחזרו המים ויטמאו הידים, אוחו הספל בידו השמאלית ע"י מגבת ליטול ידו הימנית ומנגב ואוחו הספל ע"י המגבת בידו הימנית ונוטל ידו השמאלית ומנגבו.

*

היה יהודי גבאי בית החסידים דגור רבי דוד קנפלהוץ זל"ה שהיה קשור עם רבנו מכפר סבא והיה הרבה מתיעץ עם רבנו, ואח"כ כשהיה עולה להאדמו"ר הבית ישראל זצ"ל, היה שואל אותו הבית ישראל ומה אמר לך על זה הגרא"ל? ופעם בתוך הדברים דיברו על צורת נט"י, וסיפר להבית ישראל שרבנו הסביר לו כיצד ליטול ידים על כל היד ואיך הנטילה וכו' והבית ישראל ביקש ממנו שידגים לו איך.

ופ"א שאלו את רבנו בשידוכין על בחור א', ואמר רבנו שהוא ראה כיצד הבחור נוטל ידיו ולדעתו יש בו בעיה.

ריבוי המים

יש להסתפק במה שאמרו (שו"ע או"ח סי' קנ"ה ס"י) מי שנוטל ידיו בהרבה מים וזכה למלא ברכה, מה הדין לאחר שכבר נטל ב' פעמים על כל יד, האם כל זמן שלא ניגב יכול להוסיף ולשפוך אפילו כמה דלילים מים ויהיה בכלל הברכה או כיון שכבר נטהרו ידיו בב' פעמים לא שייך כעת להוסיף כלום.

לא נזהרים בנט"י

החזו"א אמר פעם שהיום לא נזהרים בנט"י כדיון, ולכן נחשב כאנשים שאינם מהוגנים ואין חיוב לילך לסעודת מצוה. [היינו שצריך לזוהר שיטול ידיו ולא יפלו מים טמאים ליד וכו']

מים של מזגן

מים של מזגן נראה שכשר לנט"י, שהרי המים לא שימשו לשום דבר. [רק נתהוו משאיבת הלחות שבחוץ].

מים שהניחו בו לולב

מים שהניחו בו את הלולב כשר שהמים רק שומרים ולא נעשה בהם מלאכה. ועי' תפארת

ישראל בידים פ"א דהביא סברא דמצות לאו להנאות ניתנו. [והנה אם יכבש הלולב במים 24 שעות יהיה כבוש]. והביאו מג"א סי' ק"ס סק"ה שמים שיש שם דגים (אקוריום) כשר לנט"י דלא נעשה מלאכה רק שמרו את הדגים.

ליטול במי סודה

הביאו מהמשנ"ב (קס"ב) אם נתן בתוך מים ריח שהמים יריחו לא נחשב נעשה בו מלאכה.

והביאור שתמיד מלאכה זה שהמים משמשים לדבר אחר, אבל כשמשיביח את המים לא נחשב נעשה מלאכה במים אדרבה השביח אותם. ומה"ט י"ל דסודה לא נפסל לנטילת ידים שלא עשה מלאכה במים אלא אדרבה השביח את המים.

נטילה לטיבולו במשקה

שמעתי שהגר"י אמר שכל הנידון גבי הניגוב בנטילת ידים אם הוא מעכב או אינו מעכב, עי' שו"ע ופוסקים סי' קנ"ח סעי' יב זו דוקא בנט"י לפת אבל בנט"י לפירות ודאי שאין הניגוב מעכב. (אעלה בתמר מתורת בריסק עמ' עח/9)

נט"י פחות מכביצה

מספר הג"ר ליפא פלמן, שהרבה פעמים ביקש רבינו ממני לשאול את אאמו"ר הגרב"צ זצ"ל שאלות בהלכה, וכשחזרתי אליו מיד אמר לי מה אמר אביך על זה, הוא חיכה לתשובתו. וזוכיר כאן גרגיר אחד, שביקש רבינו לברר אצל הגרב"צ זצ"ל, וכך שאל: מכיון שאני (הגרא"ל) בוצע בשבת בסעודות על ב' מצות, ובכל מצה אין כביצה, האם צריך לברך על ברכת נטילת ידים שהרי כל טעם הנטילה הוא משום שהידיים לא יטמאו את האוכל, ואוכל פחות מכביצה לא מקבל טומאה, א"כ כל מצה בפנ"ע לא מקבלת טומאה וא"כ אין צריך לברך על נטילת ידים.

[באותה הזדמנות שאל ר' ליפא את הגרא"ל מדוע אינו בוצע על חלה, ואמר, כי אין מי שיגמור את החלה (ואז הרבנית שלו היתה עדיין בחייה), ושוב העזתי לשאול ומדוע אינו בוצע על לחמניה (שיש בו כביצה), ואמר לי 'שגם את הלחמניה אין מי שיגמור לאוכלו' (למרות שב' אכלו מזה, הוא ואשתו).

ואאמו"ר זצ"ל הביא לי דברי המ"ב בסי' קנח סק"י שכתב דאם היה כביצה שלימה מפירוין צריך לברך על הנטילה, וציין בשעה"צ (סק"י) להגר"ז ולהגר"א.

והראה מש"כ בספר שערי עדן (מבעמח"ס מנחת שבת) סי' מ' סק"ז שהביא ללשון הגר"ז זל"ה: עי' שו"ע הרב הגר"ז סי' קנ"ח ס"ב דאם אוכל כביצה אפילו מפירוין דקין יברך ענט"י משום דאף שלענין טומאת אוכלין אין מצטרפין לכביצה מ"מ כיון שאוכל ומכניס לתוך מעיו שיעור הנקרא אוכל לענין טומאת אוכלין חשיבה אכילה לענין נט"י וכו', עכ"ה.

והראיתי הדברים לרבינו הגרא"ל והתפעל מאוד מידיעת אבי מורי, שמיד ענה ומצא זאת כתוב בספר הנ"ל, אך אמר דסו"ס טעמא בעי אמאי צריך נט"י הלא פחות מכביצה אין מקבל טומאה, ואמר דמסתמא צ"ל דכיון שבדרך כלל כשאוכלים פת בשיעור כביצה אז הפת הוא ג"כ חתיכה אחת גדולה בשיעור כביצה ומשו"ה תיקנו חז"ל נט"י תמיד על מי שאוכל כביצה, ותו לא חילקו ואמרו שתמיד כשאוכל כביצה צריך נט"י עם ברכה, אף שכעת למעשה אוכל את הביצה בפירוין. [וע"ע שיעורי הגרב"צ פלמן זצ"ל הל' ברכות].

הוספות והערות לגליונות קודמים

בגליון 209 פר' שלח | לגבי הנידון לברך הטוב ומהטיב על חדר אוכל של ישיבה העיר בן רבנו הגר"ש שליט"א לדברי המשנ"ב סי' רכ"ג סקי"א דכ' ויה"ה אם קנה בית דוקא כשבנה או קנה לעצמו אבל אם יש לו שותפות בגוה כ"א מהשותפים מברך הטוב והמטיב [גמרא] וע"כ קהל שבנו או קנו בהכ"נ יעמוד שי"ץ ויברך בקול רם הטוב והמטיב להוציא את כולם. אמנם עי' בשדה אברהם להגרא"י קוק שליט"א ס"ט שהרחיב בביאור הספק ובמה שונה מדברי המשנ"ב.

עולם הישיבות

ישיבת מעוז חיים

הוקמה בשנת תשנ"ט בחיפה ואח"כ עברה לרכסים וכעת נמצאת בעיר קרית אתא. ע"י הרבנים הגאונים ר' נתן אדמון שליט"א ור' ארז בירנבוים שליט"א לבחורים שהתקברו לאהלה של תורה.

אשרי חלקם

כשהישיבה הייתה בחיפה בשנתה הרביעית. הגיע רבנו לכנס של לב לאחים בחיפה ואח"כ הגיע לישיבה אור לכ"ח כסלו תשס"ג.

ופתח ואמר: כפי מה ששמעתי אתם רוצים להתקרב להקב"ה, כל אחד שמתקרב להקב"ה, אז אי אפשר להעריך את גודל השכר שיש לו גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, והעיקר בעולם הבא, אבל אחד שהי' לא כ"כ בסביבה כזאת ורוצה להתקרב אז אין להעריך את גודל השמחה שעושה עם זה להקב"ה, אם אחד משמח את הקב"ה, אז אפשר לתאר שהזכות שיש לו שם אין להעריך ואין לשער.

ואתם ב"ה בחרתם להצטרף, אתם אשרי חלקכם ובודאי שהבא ליטרה מסייעין אותו, ובמשך הזמן תוכלו להתקרב מאד יותר מאשר כרגיל, כי הרי יש סיעתא דשמיא מיוחדת, הבא ליטרה "מסייעין" אותו, ואצלכם הבא ליטרה זה אחרת מאשר כל בן אדם, כי אחד שבא ליטרה והוא בא ממקום טהרה, ורוצה להיטהר עוד, מאשר אחד שבא ליטרה והוא רח"ל רחוק מטהרה, והוא רוצה ליטרה אז הזכות גדול מאד!

והקב"ה יעזור באמת שתזכו עי"ז להתקרב, ולהיות מעושי רצונו שהמשמח את המקום משמח את הבריות, ועי"ז תזכו לכל טוב, בזה ובבא, גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, בעולם הבא, שהוא העולם הנצחי שזה העיקר, זהו תזכו מאד מאד.

וה' יעזור לכם, שעיי"ז יתקרב גם כל כלל ישראל להקב"ה, ושהקב"ה יזכינו לגאולת עולמים.

בהדרכה לישיבה

שחו ראשי הישיבה: במשך כל השנים על כל צעד ושעל הוכוונו עי"י רבנו, אם זה בהקמת הישיבה לפני שמונה עשרה שנה. ואם זה בתקופות החיים בשאלות קשות הנוגעות לצביון הישיבה. שאלות שהצגנו בפני רבנו. האם לעבור לקרית אתא שהינה עיר חילונית והמעבר מרכסים עיר התורה בצפון קשה מאוד.

וברכנו מעומק הלב ואמר שאדם הראשון גזר על כל מקום תורה שיקום ויהיה כמבואר בברכות לה, אועכשיו זה קרית אתא. ואכן זכינו לראות את ברכתו קורמת עור וגידים.

עוד נועצנו עימו על הנושא הכלכלי שקשה לישיבה ונכנסו לקודש מספר פעמים בנושא המדובר. ולאורך כל הדרך הכוונתו הייתה לא לקחת עובות שאין מהיכן להחזיר, זה גזל ממש. עד כדי שלפני שנים כאשר הישיבה הוכתה בכפליים, ונכנסו לרבנו, דברים היו ברורים עד כדי מציאות של סגירת הישיבה כי אין מהיכן לשאוב את הצרכים להמשיכה כרגיל. גם לגבי צוות העובדים הורה רבנו שיודיעו להם שאין כסף, ומי שירצה שיעבוד בחינם. ועוצמת דבריו יצרה מציאות שכולם המשיכו במסירות נפש עד שזכינו שהדברים יסתדרו. כאשר דיברנו על יציאות לחו"ל לאיסוף כספים אמר רבנו בזה הלשון: "עם ביטחון אפשר להחזיק אלף ישיבות". "בטלפון אחד אפשר לקבל מליון דולר". דבריו הקדושים תמיד נסכו בנו כוח ותעצומות להמשיך ולנהל את הישיבה, גם במצבים הקשים ביותר.

ביקור רבנו בישיבה כשעברה לקרית אתא

מצאנו באברהם אבינו במלחמה שלו עם המלכים להצלת אנשי סדום ואמר לו מלך סדום "תן לי הנפש והרכוש קח לך" ואברהם אינו רוצה לקחת הרכוש, ואומר אם מחוט ועד שרוך נעל אפילו שעל פי דין היה מותר לו לקחת, בכיבוש מלחמה אדם זוכה בממון, אבל אברהם עשה גדר לפניו משורת הדין ולא רצה לקחת. אברהם כל כך נזהר בממונות. עד כדי שאפילו דבר שהיה מותר לו על פי דין לא רצה לקחת (מדרש רבה בראשית נ"ט ה) נקי כפיים ובר לבב אם מחוט - ועד שרוך נעל אפילו שיכל לעשות עם הכסף הרבה דברים טובים, אבל מחשש גזל נזהר בממון שאינו שלו.

ואברהם אבינו זכה, כמו שאומרים חז"ל (גמ' סוטה י"ז חולין פ"ט ומדרש

רבה לך לך) בזכות שאמר חוט זכה לחוט הסיקרא שהיה במזבח שהפריד בזריקת הדם, זכה לחוט של פתיל תכלת. ובזכות שרוך נעל זכה לכל המצוות האמורות בשרוך ובעלל כגון חליצה, וכן נעליכם ברגליכם ומקלכם בידיכם וכל מקום שכתוב נעל בתורה.

עד כדי כך, אדם שמקיים מצוה, עד כמה מקבל שכר על זה אי אפשר לתאר. אברהם אמר חוט- ושרוך, יכל להזכיר כל חפצים שבעולם, אבל הזכיר חוט ושרוך נעל, וזוה שאמר אותם, זכה שעל כל מילה יזכו כלל ישראל למצוות חוט פתיל תכלת. זכה עם ישראל אחרי הרבה דורות במצוות ציצית החשובה ששקולה כנגד כל המצוות. יכל לאמר מילה אחרת, אבל כך אמר, זכה לכל החיים. הכל בגלל שהסבא אברהם אבינו הזכיר במילה חוט. ואח"כ בזכות נעל, במצוות של נעל.

וראים מהו הרווח שאדם עושה דבר טוב "ב" מילים", זכיות לכל הדורות וכל שכן לאדם עצמו. כל כך הרבה מצוות במהלך הדורות בגלל מילה אחת.

וכי אנשים יודעים להעריך ערך של מצוה? אדם מקיים מצוות ציצית, טלית גדול טלית קטן, וכי מרגיש את הזכות הגדולה? האם חושב ומתפעל כמה הקב"ה משלם? אמנם הקב"ה לא משלם במצוות חדשות (כמו באברהם) אבל כמה אפשר לעלות ברוחניות על כל קיום מצווה, כמו שכאן אחרי דורות דורות עדיין עולים ברוחניות בגלל מילה אחת טובה של אברהם אבינו.

בספר החרדים כתוב מצד אחד לא תעשה חמור ביותר, נענשים בגיהנום, אבל בסך הכל הקב"ה משלם עד י"ב חודש, ולפעמים פחות. ולבסוף נמחק, אבל בעשה לנצח הוא מפסיד. בגלל שהשכר על מצוה הוא נצח, ואם מבטל את המצווה חסר לו את המצווה לעולם ועד, ולא יוכל להשלים. אדם לא קיים מצווה, לא הניח תפילין, לא הלך לבית כנסת, חסר לו המצווה לעולם ועד. ובאותה מידה כשמקיים מצווה השכר הוא נצח. לא תעשה גיהנום ונפטר, ומצוות עשה נצח.

מאוד צריך להתחזק בקיום מצוות עשה. הביטול מצד אחד עונשו כל כך גדול, ומאידך הזכות כל כך גדולה. נתחזק בתורה ויראת שמיים, ומי שמתחזק יהיה מאושר, ובעיקר בבן אדם לחברו, אדם אומרים לו כך או אומרים לו כך, הכל עובר. יהי רצון שנתחזק בזה. והקב"ה יעזור שנזכה להתחזק במה שהקב"ה רוצה מאיתנו, ונעשה רצון ה' יתברך.

מכתב ברכה

בס"ד. לכ' רבני ותלמידי ישיבת מעוז חיים קרית אתא. ה' עליהם יח' שמחתי להוודע שאתם זוכים בחנוכת ביהמ"ד לתורה ולתפלה, אך נבצר ממני להשתתף עמכם בשמחתכם, ובודאי המקום ישמש לדבר השי"ת ותורתו שיוכלו ללמוד שם התלמידים בהרחבת הדעת ולשפוך שיח חנונם להביות"ש בבית המקדש מעט שנקרא שם שמים עליו ולמותר יחשב להאריך ולבאר שבחה של יסוד בנין כזה ויתברכו שקול התורה לא יפסק שם, וגבולות הקדושה תפרוצנה בכל עוז על ידכם כרצונכם וכרצון כל מבקשי השי"ת. אור לב' מרחשון תשס"ט לפ"ק. בני ברק יצ"ו.

להוצאת שיחות של הרה"צ ר' יוסף פוגל שנאמר בישיבה

לכבוד הרב ר' יוסף זונדל פוגל שליט"א. שמעתי שרצונך להדפיס שיחות שונות שנאמרו לפני בחורים המתקרבים לדרך התורה והיראה יהי רצון שזה יסייע לקרבם לתורה. ויהי' לך זכות של מזכי הרבים אשר לשכרם אין להעריך. תזכה אתה וכל משפחתך ברוחניות ובגשמיות י' טבת תשע"א א.ג. שטינמן

ישיבת מדרש שמואל

הישיבה הוקמה ע"י הגאון רבי בנימין מושקוביץ שליט"א בשכונת שערי חסד לבחורים מבני חו"ל, ובהרבה ענינים מתייעצים עם מרן רבנו שליט"א. בט"ז סיון תשס"ו הגיע רבנו למסור שיחה בישיבה והשתתפו בה מלבד בני הישיבה עוד רבים מבני השכונה.

ואמר בתו"ד על ענין אמירת ק"ש שזה קבלת עול מלכות שמים בכל רגע, ולכן רבנו הקדוש מתחיל מס' ברכות בדבר זה כי הוא עיקר הכל, דכל זמן שלא מקבל עול מלכות שמים א"א להתחיל בשום דבר. וסיים רבנו שכל אחד צריך לקבל על עצמו להיות כל חייו בתורה וכולנו נקבל עול מלכות שמים ויתקיים בנו שבתי בבית ה' כל ימי חיי וכו'.

בשבעות הקרובים נכתוב אי"ה אודות ישיבות: מיר | מיר ברכפלד | נחלת בנימין | נחלת הלויים | נר זרח | נתיב הדעת | נתיב התורה | נתיבות חכמה | נתיבות עולם | סלבודקה | עטרת ישראל | עטרת שלמה | פוניבז' | פורת יוסף | צאנז | קהילות יעקב (חזון יחזקאל) | קול תורה | קול יהודה | קמניץ | קרטשניץ | קרית מלאכי | קרית מלך | קרית משה (תפא"ר)

מי שיש בידו ענינים מרבנו אודות הישיבות הנ"ל או שיחות ששמעו הנ"ל ישנאם וישנאם עם הנ"ל בהקדם למערכת עד ערש"ק פר' פנחס. בגליונות בין הזמנים נרחיב את יריעת עולם הישיבות וע"כ צריכים לשלוח עד תאריך הנ"ל. בחודשי אולול תשרי נכתוב אי"ה על ישיבות שמתחילות באותיות

ר-ש-ת [שיפרטו אי"ה בגליון ראה תשע"ז]

נ"ב. ישנם ישיבות שרבנו הגיע לשם לפני שנים. ועדיין לא הצלחנו להשיג את הדברים שנאמרו שם, וע"כ לע"ע אנו כותבים רק על ישיבות שהגיעו לידנו.